JAN PIETERSZ. COEN.

1623—1627.

Op den 19[den] September 1623, betrad de gewezen Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, JAN PIETERSZ. COEN, na eene afwezigheid van elf jaren, weder den vaderlandschen grond.

Met den rang van Opperkoopman en als Commandeur het bevel voerende over twee schepen, in 1612 naar Indië vertrokken, keerde hij van daar met dien van Gouverneur-Generaal terug. Allergewigtigst voor de belangen der Oost-Indische Compagnie waren de diensten die COEN, vooral in zijne laatste betrekking, haar en daardoor zijn vaderland had bewezen. Niet alleen toch dat hare magt, gedurende zijn bestuur zeer was toegenomen en haar handel, door het openen van nieuwe kantoren, een ruimer veld gewonnen had; maar, en dit was voorzeker niet het minst belangrijke, door de vestiging van het Hoofdbestuur dier Maatschappij te Batavia, van waar uit, als een centraal punt, hare bevelen zoowel naar het ooster- als westerdeel van Indië kon worden uitgevaardigd, verwierf COEN zich eenen naam, die, ofschoon er sedert ruim twee eeuwen zijn voorbij gegaan, en geen brons of marmer ons hem aanschouwelijk maakt, steeds onverzwakt in de harten van elk regtgeaard Nederlander blijft voortleven.

En onder welke moeijelijke omstandigheden waren deze gunstige uitkomsten niet verkregen? Men sla de geschiedboeken over Indië op en het antwoord vindt men op bijna elke bladzijde: onafgebroken oorlogen met Indische Vorsten, den naijver en afgunst der Europesche natiën. Zie daar de magtige vijanden waartegen COEN gedurende zijne regering te kampen had.

Onder de laatste waren het de Engelschen, die COENS voornaamste tegenstanders waren; van de eerste reis dat men op Indië voer, waren zij het, die naijverig op de ontwikkeling van onzen handel, niet alleen die op allerlei wijze zochten te onderkruipen, maar zelfs de verklaarde vijanden der Comp^e. krachtdadig tegen haar ondersteunden.

Van jaar tot jaar was dit toegenomen en ontzagen zij zich zoo weinig, dat in 1619: "Terwijle de gedeputeerden van de Hoog Moogh. "Heeren Staeten-Generael met de gedeputeerden van (de) Coninklijcke "Maij^t. van Engelandt ende van beijde Compagniën besich waeren om "de twee Compagniën te vereenighen, alle misverstanden wech te ne-"men, den handel van Indiën voor beijde Compagniën tegen den geme-"nen vijant te verseeckeren ende soo te reguleeren, dat beijde Compag-"niën daarvan goeden proffijt mochten genieten, was corts te vooren "door d' Engelsche Compagnie een groote vloote naer Indiën gesonden "met ordre om gewelt tegen de Nederlanders te gebruijcken, daer sulcx "goet en profitabel souden vinden [1]."

Maar aan het hoofd der Indische zaken stond JAN PIETERSZ. COEN, een man die door zijne krachtige handelingen en beleidvolle maatregelen de listen en lagen zijner vijanden niet alleen wist te verijdelen, maar over hen te zegevieren.

Den 22sten September 1623 verscheen COEN in de vergadering van XVII en deed een omstandig rapport van den staat der zaken in Indië bij zijn vertrek, zoomede in welke toestand hij het roer der regering in handen van zijnen opvolger PIETER CARPENTIER had overgegeven [2].

Hoog werden zijne in Indië bewezen diensten door de Bewindhebberen geroemd; hartelijk en in de meest vereerende bewoordingen werd hij door hen daar voor bedankt. Zij verzochten hem, dat hij hen toch in het vervolg altijd met zijnen goeden raad, des verzocht zijnde, wilde bijstaan, in hetgeen hij zoude vermeenen, wat tot welstand der Compagnie zoude kunnen strekken.

---

[1] Vertoogh van de Staat der Vereenigde Nederl. in de quartieren van Oost-Indiën, 1623, door JAN PIETERZ. COEN. *Kronijk Hist. Genootsch.*, 1853. bl. 106.

[2] Als boven bl. 95—129. Zie aldaar mede bl. 67—95, het Advijs door COEN aan zijn opvolger PIETER CARPENTIER en de Raden van Indië gelaten.

Eene niet onaanzienlijke som werd hem als eene gratificatie aangeboden, waarbij gevoegd werd eene gouden ketting met daar aanhangende medaille, benevens een verguld zijdgeweer: "Tot een open getuijge-"nisse, hoe veel de vereenigde Oost-Indische Comp^e^. sijn persoon, sijn "gedane diensten en sijne getrouwigheijt en cloeckmoedigheijt is esti-"meerende [1]."

Naauwelijks een jaar in het vaderland terug zijnde, gaf COEN de Vergadering der XVII op het daartoe door hun gedaan verzoek te kennen, niet ongenegen te zijn, weder als Gouverneur-Generaal naar Indië te vertrekken [2]; welk aanbod met zoo veel genoegen aangenomen werd, dat twee dagen daarna reeds de voorwaarden werden vastgesteld, "soo "dat daerover naemaels, als de heer Generael COEN sal resolveren naer "Indië te vaeren, daarover geen dispute sal wesen [3]."

Intusschen had men hier te lande, met het jacht *de Haze*, tijding bekomen van de noodlottige gebeurtenis, die er in het voorgaande jaar te Amboina had plaats gehad; het regtsgeding namelijk der van zamenzwering tegen de Comp^e^. beschuldigde Engelsche onderdanen. Niet te verwonderen was het derhalve, dat men in Engeland van het verblijf van COEN hier te lande gebruik maakte, om tegen hem eene beschuldiging in te stellen [4]. Deze deed zich ook niet lang wachten; in de Vergadering van Hunne Hoog Mog. de heeren Staten-Generaal, werd op den laatsten Februarij 1625, door den President een geschrift overgeleverd, hem van wege den Ambassadeur van Engeland, CARLETON overhandigd, dat ten titel voert: "Objectiën tegen JAN PIETERZ. COEN, "gewesen Generael van de Nederlandsche Oost-Indische Comp^e^., aen "sijne Majesteijt gepresenteerd, betoonende dat hij het tractaet van 't "jaar 1619 openbaerlijck gevioleert heeft ende dat daer voor, volgens "het 30^e^ artijkel van dat tractaat, ende de naedere verclaering van dien,

---

[1] Zie Bijlage N°. 1.

[2] Zie Bijlage N°. 2.

[3] 5 October 1624. Deze voorwaarden werden opgenomen in de secreete notulen.

[4] Den 17^den^ September 1624 had den Ambassadeur CARLETON zich reeds in de Vergadering van H. H. M. verzet tegen het wederaannemen van COEN tot Gouverneur-Generaal en zijn vertrek naar Indiën.

"hij severlijck behoorde gestraft te worden, als een perturbateur van de "gemeene ruste van twee Compagnien."

Men trad hierover in deliberatie, en vond goed dit geschrift te stellen in handen van de Bewindhebberen der Oost-Indische Comp^e^., om COEN daarop te doen hooren. Aan de verschillende Kameren der Comp^e^. werd eene copij van dat geschrift gezonden en haar gelast eenige harer leden te committeren om daarover te beraadslagen, ten einde de represailles in Engeland te doen ophouden [1].

De Bewindhebberen besloten op het schrijven van den Koning van Engeland in beleefde termen te antwoorden [2], "dat COEN nog niet naar "Indiën ging, sonder nogthans den Staet te laten astringeren van hem "niet te mogen laten gaen [3]."

Den 28sten Maart verscheen den Ambassadeur CARLETON in de Vergadering van H. H. Mog. "communicerende een brief bij hem uit Enge-"land ontfangen, houdende dat aldaer het miscontentement al noch con-"tinueert over de saecke van Amboijna, vermits men hier te lande vrij "laet gaen LAURENS DE MARSCHALCK, een van de rechters gestaen heb-"bende over de executie der Engelschen in Amboijna, ende dat men den "Generael COEN, die de fundamenten heeft geleijt van alle offenciën, "wederom naer Indiën wil senden. Versoeckt dat H. H. Mog. daerin "willen versien, ten eijnde de oorsaecke van verder miscontentement "moge werden opgeheven. Waarop door hen geandwoord werd, dat "sij de saecke bij der hand sullen nemen, om sijn Maij^t^. soo veel con-"tentement te doen hebben, als eenigsints mogelijck sal wesen."

De heeren RANTWIJCK, VAN SOMMELSDIJCK, VAN DER MEER en JOACHIMI deden daarop rapport van hunne conferentie met de aanwezende Bewindhebberen, bij resolutie van den 17^den^ Maart ontboden, waarop goed werd gevonden den volgenden dag te resolveren. Dit werd echter verschoven tot den 5^den^ April. Na de resumtie der stukken over de zaken der Oost-Indische Comp^e^. werd besloten "dat de aanwesende Be-

[1] 17 Maart 1625.

[2] 25 Maart 1625.

[3] De andere punten waren: Het opontbieden der Regters in de zaak van Amboina en over de slappe verzeekering hier te lande van Marchal (Maerschalck) een der gewezen Regters.

"windhebberen van de Oost-Ind. Comp^e. selfs ter vergadering sullen "worden gehoort op de saecke van den Generael COEN; ende naer dat "deselve binnen sijn ontboden ende hun voorgehouden is geweest het "geproponeerde bij den heer CARLETON tegens den persoon van voorschre- "ven COEN, ende de consideratiën daarop vallende, *waaromme het voor* "*desen nijet dienstig soude sijn, hem naer Indiëm te senden.* Ende naer "dat sij daertegens hare redenen hadden geallegeert, sustinerende sijn "persoon in Indie dienstig ende noodig, oock van de grootste deser "landen aengeraden te wesen, hem wederom derwaerts te seijnden. Sulcx "dat sij hem daerop ingelaten ende hij oock aengenomen hebbende de "reijse te doen, de saecke voor hem niet te repareren zoude zijn. Ver- "claerende niet gelast te wesen daerinne iets te doen, oock H. H. Mog. "brieven aen de respective Cameren geschreven, daerop sij hier sijn ge- "comen, daervan geen mentie te maecken. Is goet gevonden, dat hun "voor resolutie sal worden aengeseijt, dewijl sij allegeren dat in de "voorschreve missive van de voorschr. saecke geen mentie is gemaeckt, "dat sij daeromme aen de 17^en getrouwelijck rapport willen doen van "de redenen, die hun sijn voorgehouden *waerom jegenwoordich nijet ge-* "*raden is om voorsch.* COEN *naer Indiën te senden.* En namentlijck dat "den Coning van Engelant, houdende hem voor dengenen die de fun- "damenten van de questien in Indiën heeft geleijt, sijn teruggesending "niet anders en sal nemen, ende tegenwoordich al duijdet als dat het "ten trots ende teijcken werdt gedaen van dat men niet gesint en is, "aldaer in goede correspondentie met de Engelschen te leven, al is 't "dat men den Gouverneur en de Rechters van Amboijna herwaerts heeft "ontboden, ende over sulcx met de gedecreteerde represailles sal voort- "gaen. Behalven dat oock alvorens met volcomen kennisse van saecken "ende naer genomen advijs van de luijden hen des verstaende, sal moe- "ten gedelibereert werden opte openstelling van den vrijen handel die "gepresumeert werd door den voorschreven COEN ingevoert te sullen wor- "den [1]. Ende is vorder geresolveert, dat evenwel oock geschreven sal

[1] Zie poincten van reglement ende redres van de Staet van de Comp^e. in Indiën 1627, door COEN, *Kroniek Hist. Genl.* 1857, bl. 135, H.

"worden aen de Cameren van Amsterdam ende Middelburg, dat sij den "voorschr. COEN *niet en laeten vaeren*, tot dat de consideratiën daer "op gemoveert naerder geexamineert, ende bij H. H. Mog. andersints "daerinne gedisponeert sal wesen; gelijck mede aen den voorschr. COEN "sal worden geschreven, dat *hij niet en vertrecke sonder H. H. Mog. naer-* "*der order en last.*"

Den 8sten April werden de aanwezende Bewindhebberen weder ter vergadering van H. H. Mog. ontboden en hun aangezegd, de resolutie, Zaturdag te voren, op het vertrek van den Generaal COEN genomen; zoo mede dat hem die ook bij geschrifte zoude worden overhandigd. En werd door hun daarop geantwoord daar van hunne principalen rapport te sullen doen.

Dewijl er op den 17[den] dier maand nog geen antwoord van COEN op het schrijven van H. H. Mog. aan hem, van den 5[den] te voren, was ingekomen, en hun berigt was, dat eenige Bewindhebberen van meening waren dat men COEN nu wel naar Indiën zoude mogen zenden, daar door het overlijden des Konings van Engeland de zaken van gedaante veranderd waren, besloot men COEN nogmaals aan te schrijven, "*dat hij hem niet en onderstae te vertrecken*," en dat daarop zijn antwoord bij H. H. Mog. werd ingewacht.

In antwoord op beide missiven van H. H. Mog. schreef COEN, den 22sten April eenen brief, gedagteekend uit Amsterdam, waarbij hij zich beklaagde over de resolutie op zijn verblijf hier te lande genomen, met de verklaring nogthans, "dat hij H. H. Mog. order zal opvolgen en "naer Indiën *niet* vertrecken voor dese tijd, ten sij H. H. Mog. dit als "noch goedvinden en anders ordonneren [1]."

De heeren RANDWIJCK, VAN SOMMELSDIJCK en JOACHIMI legden in de Vergadering van H. H. Mog., den 10[den] Junij, de verklaring af, dat de Amboinsche Rechters waren opontboden, dat LAURENS DE MARSCHALCK geconfineerd en COEN hier gehouden was.

Den 6[den] November verscheen de Ambassadeur CARLETON andermaal in de Vergadering van H. H. Mog. en leverde aldaar in het protest

[1] Resol. 24 April 1625.

door den Koning van Engeland, op den 9^{den} September te voren "naer "het besluijt van de alliance gedaen, op de saecke van Amboijna [1]." Hem werd daarop in antwoord gedient "dat in deselve saecke soodanige "ordre was gestelt door 't ontbieden van de Rechters herwaerts, dat "Sijne Maij^{t}. daer over soude connen nemen contentement. Ende alsoo „deselve heer Ambassadeur wederom urgeert op 't verblijf van den Ge- "nerael COEN in dese landen, is goedgevonden, dat oock aen denselve "COEN gelast sal worden hier te blijven."

Gedurende dien winter bleef de stand der zaken op denzelfden voet en liep het aan tot den 26sten Maart 1626, dat bij de Vergadering van H. H. Mog. door tusschenkomst van EDUARD MISLEDEIJ, Courtmeester, een missive van den Engelschen Koning, van den 27sten Februarij te voren, ontvangen werd "daarop Sijne Maij^{t}. versoeckt, dat Haere Ho. "Mog. gelieven in de saecke van Amboijna regard te nemen op de "eer van Sijne Maij^{t}. ende van H. H. Mog. selffs, niet toelatende dat JAN "PIETERSZ. COEN wederom naer Indiën gaat. 't Welke mede bij EDUARD "MISLEDEY, Courtmeester, bij overleveringe van den brieff, mondeling "versocht is." Bij resolutie van den 4^{den} April werd na deliberatie goed- gevonden "dat aen den voorschreven Courtmeester ten antwoord sal wor- "den gegeven, dat H. H. M. hun verwonderen over het aenbrengen ende "quaet bericht hoochtsgemelde Sijne Maij^{t}. gedaen; seggende 't selve te "comen van luijden, die nijet en soecken dat tuschen beijde Comp^{e}. goede "correspondentie mach worden gehouden, dewijl in de resolutiën voor "desen op 't versoeck van de voorschreven Generael COEN genomen, geen "verandering is gevallen."

Alles wat op het vertrek van COEN naar Indië betrekking heeft, schijnt niet in de volle Vergadering van 17^{en} behandeld te zijn, maar door de Gecommitteerden uit die Vergadering, wier rapporten in de Secrete Notulen werden opgenomen.

Het blijkt echter, dat COEN, nadat hij op den 25sten Februarij 1625

[1] Bij de resolutie geinsereert.

gehuwd was, zich in den volgenden maand bereid heeft verklaard en gereed te zijn, naar Indië te vertrekken. In 1632, den 29sten September, verzoekt MARINUS LOUWIJSEN, als gehuwt hebbende de weduwe wijlen den heer Generael COEN, zaliger: *"betaling van sijn bedongen tractement "voor soo lange van Hooger hand alhier opgehouden is geweest."* Terwijl dit tijdstip nader wordt opgegeven door "ISAECQ BUIJS, in huwelijk ge-"had hebbende EVA MENTEN, weduwe van Zal. MARINUS LOUWIJSEN en "te voren getrouwd geweest met wijlen den heer Generaal JAN PIETERSZ. "COEN," in zijn verzoek aan de Vergadering van 17^{en} den 9^{den} October 1657, om onder andere betaling van 22 maanden en 20 dagen salaris "sijnde van den 24sten April 1625, dat voorschr. COEN zich ge-"reed gemaeckt had, om met de schepen *Leyden* en *Tholen* naar Indiën "te vertrecken, tot den 19^{den} Maert 1627, dat de reijse voortgang heeft "gehad: 22⅔ maent à *f* 1,200 is *f* 27,000."

Wat de rede was dat COEN op den 24sten April 1625 niet vertrok, hebben wij gezien bij de resol. van H. H. Mog. van den 17^{den} dier maand, hier voren aangehaald. Nu verloopt er bijna weder een jaar, voor dat men in de notulen van de Vergadering van 17^{en} van het vertrek van COEN gewag vindt gemaakt, namelijk op den 29sten Maart 1626, "waerbij de Heeren gecommitteerden werden versocht, alle devoiren "aentewenden, dat de reijse van den Generael COEN sijnen voortganck "mag becomen, met de eerste schepen, tegen den herfst."

Hoe zij hier aan voldaan hebben, mag men daar uit afleiden, dat de Kamer van Hoorn rapporteerde, dat *de Galjas* gereed was om te zeilen [1], zijnde dit het schip, waarmede COEN later naar Indiën is gestevend, en dat derhalve voor hem en zijne familie daartoe was bestemd.

Eindelijk was de tijd aangebroken dat COEN zoude vertrekken; de juiste dag wanneer hij aan boord van *de Galjas* kwam is ons, niettegenstaande alle onze daartoe aangewende pogingen, onbekend gebleven; hoogstwaarschijnlijk is hij te Hoorn scheep gegaan en van daar naar Texel gezeild, waar de vloot den 13^{den} Maart 1627 zeilree lag. Op

[1] Resol. verg. van 17^{en} van den 31sten October 1626.

dien dag toch nam de Vergadering van 17en eene resolutie, "dat de "schepen soo nu in Texel tegenwoordig gereed liggen om naer Indiën "te vertrecken, met den eersten bequamen wind sullen haer reijse ver- "vorderen ende haren cours achter Engeland om nemen." Deze laatste bepaling werd daarom gemaakt, dat de schepen in het kanaal geen overlast van de Engelschen zouden hebben te vrezen, dewijl de tijd van surcheance, nopens de zaak van Amboina, op den 18den Maart 1627 verschenen was.

Den 19den Maart zeilde de vloot uit Texel, haren koers stellende om de Noord; zes dagen daarna (den 25sten), "is naer versochte audiëntie "binnen gestaen [1] EDUART MISLEDEIJ, Courtmeester van de Engelschen, "residerende te Delft, proponeerende verstaen te hebben, dat de Gene- "rael COEN wederom naer Indië was vertrocken; vragende of Haere Hoog "Mogende daertoe consent hadden gegeven; daarop hem geantwoort is, "dat hij geen consent en heeft versocht ende dat H. H. M. van sijn "vertreck geen kennisse hebben."

Zoo was dan JAN PIETERSZ. COEN ten spijt der Engelschen in zijnen vorigen rang weder naar Indië vertrokken; behendig toch hadden zij van zijn aanwezen hier te lande gebruik gemaakt, om hem in het gebeurde te Amboina te betrekken, daar zij overtuigd moesten zijn, dat dit geheel op zich zelf stond en hij reeds lang uit Indië vertrokken was, vóór dat de tijding er van op Batavia bekend kon raken; zijnde de brief van den Gouverneur SPEULT aan den Hooge Regering van Indië van den 5den Junij gedagteekend, terwijl COEN reeds den 1sten Februarij te voren de reede van Batavia verlaten had, om de terugreize naar het vaderland te ondernemen.

Den 20sten Julij werd in de Vergadering van 17en "een missive ge- "lesen van den Gouverneur-Generael COEN, in dato April 1627, wt 't "schip *Gallias*, ten ancker leggende onder Ilha de Mayo [2]; adviserende, "dat de vloot bij den anderen ende alles noch wel was. Item dat seer "spoedich aldaer waeren gecomen, in twee en twintich daegen seijlens,

[1] Resol. verg. van H. H Mog., den 25sten Maert 1627.

[2] Een der Kaapverdische eilanden.

"te weten den 19[den] Martij t' seil gegaen ende den 12[den] aldaer ter "reede gecomen." Uit dit schrijven dunkt ons, dat het ten duidelijkste blijkt, dat het verhaal van het vertrek van COEN, zoo als wij dat lezen bij VALENTIJN [1], teregt als een verdichtsel moet aangemerkt worden; daar er in den brief van COEN niets voorkomt, waaruit zou kunnen blijken dat er iets bijzonders op de reis tot daartoe was voor gevallen. Wij worden daarin te meer versterkt, daar VALENTIJN, bl. 281, nog spreekt "van gezegelde lastbrieven, zoo van H. H. Mog. als van "den Prins van Oranje en van de heeren Bewindhebberen, die in die "vergadering zoude zijn voorgelezen," waarvan, soo als wij verder zullen zien, COEN *in het geheel niet voorzien was.* Zien wij vooreerst hoe de Engelschen het vertrek van COEN opnamen.

Den 13[den] Julij werd door den Ambassadeur CARLETON in eene particuliere audientie der H. M. Heeren Staten-Generaal, aanmaning gedaan, om aan de zaak van Amboina een einde te maken en "met groote he- "vigheid noch vermaend en geinsisteert op de revocatie van COEN."

In de Vergadering van den 16[den] Julij besloot men in zoo verre COEN betrof te antwoorden, "dat COEN hier lange heeft gegaen sonder ooijt van "iemand beschuldigd te sijn, dat de Bewindhebberen hem nu naer Indië "hebben gesonden met last om alle saeken daer in ruste te brengen en "daer van hem goede officiën sijn hoopende; met verclaring indien uijt "het proces van Amboijna comt te blijcken dat hij daerinne schuldig is, "dat se hem dan terstont sullen rappelleren [2]."

Ter Vergadering van H. H. Mog. van den 28sten Julij, verschenen de gedeputeerden van den 17[en] de heeren JAN SCOTTE, HENDRICK BROUWER en M[r]. WILLEM BOREEL, de advocaat der Compagnie, "proponerende dewijl al- "thans verscheijdene discoursen gehouden werden, soo over de compste van "JAN PIETERSZ. COEN uijt Indiën in dese landen, als van sijn verblijf alhier,

---

[1] VALENTIJN, *Oud en Nieuw Oost-Indië,* 4de deel, 1ste stuk, bl. 278—282.

[2] Andermaal verscheen CARLETON in de Verg. van H. H. M. den 26sten Julij. "Ende dewijl hij oock nijet te vreden is mette verclaring op de revocatie van JAN PIETERSZ. COEN gedaen, sal daerop nader gesproocken worden mette Bewinthebberen."

Resol. H. H. M. 26 Julij 1627.

"mitsgaders van sijn vertreck wederom derwaerts, dat sij gelast sijn, Haere "Hoog Mog. van de gelegentheijt derselve saeken te onderrichten. En alsnu ""proponeren dat die van de Comp^e^. bij sijn Excellentie Hoogloffelijcke ""Memorie ende diverse andere van de regering A°. 1624 aengemaent we-""sende om COEN weder naer Oost-Indië te doen gaen, van dien tijd af met ""hem daer op getracteerd is, maer nae voorcomende clachten van de ""Engelschen over Amboijna, daer tegen door de Engelschen is gearbeid ""om dat te beletten, oock met beloften van dan te doen cesseren de ""represailles, ende naedien de tijt van 18 maenden tot de saecke van ""Amboijna voorbij was ende niets ontdeckt sijnde tot sijn laste in ""dese saeck; dat oock de Engelschen de represailles niet deden ces-""seren, maer de Comp^e^. dwingen haere schepen achterom te senden; ""dat oock geen verbod voor altoos was, van dat derwaerts niet weder ""soude mogen gaen; dat oock de Comp^e^. behoort vrijheid te hebben, ""derwaerts te senden die persoonen, daeraff sij vermenen den meesten ""dienst te hebben, soo waeren de 17^en^ daertoe bevoegd, sonder eenige ""andere last als Generael voor de Comp^e^., daaraff hem de Instructie ""nae het gebruijck *nae gesonden sullen worden.*""

""Dat het wel waer was, dat de Coningh van Engelant A° 1616, ""een Commissie op den Ridder DALE gedepecheert had, om de Neder-""landers uijt Oost-Indiën te verdrijven ende dat de heeren Staten-Ge-""nerael A°. 1618, een resolutie aen de Comp^e^. hebben gegeven van ""dat sij haer tegen de Engelschen, indien die haer feijtelijck aentasten, ""mogten defenderen. Ende om dat alle het selve vernietigd is in de ""amnestie bij tractaet in Engeland gemaeckt, dat daerop nu geen reguard ""can worden genomen, ende dat in dese Vergadering van 17^en^ gearres-""teerd soude worden de instructie voor genoemde COEN daermede alle... ""werden weggenomen." "

Nadat het bovenstaande, bij monde van den Advocaat der Comp^e^. BOREEL, in de Vergadering was voorgedragen, boden de gedeputeerden aan, dat ook in geschrifte te willen overleveren, waartoe zij gelast werden en dat zij den volgenden dag ten uitvoer bragten. De Heeren van Holland namen dit stuk met zich, om daarmede met hunne principalen te communiceeren. Op den laatsten Julij werd er een besluit genomen,

hiervan eene copij aan den heer CARLETON te doen geworden, "als co-"mende van die van de Compagnie."

Den 11den Augustus verscheen CARLETON in de Vergadering van H. H. M. "en heeft geproponeert, dese extraordinaire audiëntie versocht te "hebben, omdat hij verstaet dat de Vergadering van Holland op 't scheij-"den staet, voor dewelcke hij haer noodich heeft geacht te kennen te geven, "dat hij op de saecken van Amboijna H. H. M. resolutie sal overschrijven "ende verwachten datter goet recht werde geadministreert, nijet cunnende "hem roemen over corte administreren van Justitie, dewijl hij ses weecken "hier geweest hebbende, tot noch toe daervan nijeten heeft vernomen."

"Ende aengaende de saecke van JAN PIETERSZ. COEN, heeft hij gere-"memoreert 't geen bij hem voor desen, om te verhinderen desselfs "vertreck naer Indiën, den 17den September 1624, ende vervolgens ge-"proponeert ende tot andwoord heeft becomen gehad. Verhalende voorts "sijne consideratiën op 't geschrift bij die van de Compe. overgegeven, "seggende eenige poincten daerinne gestelt quaet, vals, ende ridicule "te sijn ende te tenteren d' indignatie des Coninghs van haer op dese "staet te schuijven, versoeckende als noch dat deselve COEN mach wor-"den gerevoceert, ende gestraft die geene, die tot sijn vertreck raet ende "daet hebben gegeven. Waarop de voorschr. CARLETON versocht is sijn "geproponeerde in 't cort bij geschrifte te willen stellen, 't welck hij "verclaert heeft wel te willen doen bij forme van memorie voor H. H. "M., maar nijet om met die van de Compe. in dispute te treden."

Ook van dit stuk van den Engelschen Ambassadeur werd door de gedeputeerden uit de vergadering van 17en eene copij verzocht, dat hun werd toegestaan "onder verclaeringe, datte voorschr. heer CARLETON het "voorsegde geschrift heeft overgegeven op de deductie van de Compe. "den 29sten Julij lestleden geëxhibeert, alleen om H. H. Mog. te be-"rigten van de gelegentheijt van de saecken ende nijet om hem partie "te stellen tegen die van de Compe."

Op nieuw werden door CARLETON memoriën ingediend bij H. H. Mog. op de revocatie van COEN [1] "met versock daarop resolutie te nemen,

[1] 15 Sept. 1627—29 Sept. 1627.

"waarop in de Vergadering van 29 Septr. gedelibereert sijnde, sijn de "heeren van Holland versocht haere resolutie op de voorschreven saecke "van COEN te willen inbrengen, op dat gemelde heer CARLETON daer "van antwoord, 't sij affslegich ofte andersints mach worden gegeven [1]."

Intusschen had de Gouverneur-Generaal COEN, na eene vrij voorspoedige reis, den 27sten September 1627 voor Batavia het anker laten vallen.

Hadden er veel zwarigheden bestaan, die COEN verhinderden zijne reis naar Indiën eerder te aanvaarden, ook toen hij daar kwam, was men niet bereid om hem op de eerste opening daartoe gedaan. het Gouvernement van Indië over te geven.

Bij de Geschiedschrijvers vindt men wel geboekt, dat COEN, op den 30sten September 1627 het Gouvernement van den heer CARPENTIER heeft overgenomen, maar onder welke omstandigheden dit heeft plaats gehad, schijnt hen niet bekend te zijn geweest.

Wij laten de origineele resolutiën van Gouverneur-Generaal en Raden, die hierop betrekking hebben, hier volgen; zoo mede de door COEN eigenhandig geteekende verklaring, waarbij hij om den Gouverneur-Generaal en de Raden van Indiën "te ontlasten van de gemoveerde swaerichheijt," zijn persoon en goederen verbindt om verantwoordelijk te blijven voor de gevolgen, die uit het overgeven van het Bestuur voor hen zouden kunnen voortvloeijen. Wij vermeenen dat deze belangrijke bescheiden niet zonder belangstelling zullen worden gelezen.

Dingsdagh 28 September A°. 1627.

De Ed. heer Generael JAN PIETERSZ. COEN, op gister avont met 't schip *de Galiasse*, in compagnie van 't jacht *Texel*, alhier ter rheede gearriveert, ende bij den Ed. heer Gouverneur-Generael PIETER DE CAR-

[1] De hier boven aangehaalde Resolutiën zijn genomen uit de Resolutiën van H. H. M. raekende de Oost- en West-Indische Comp^e. 1626—1631.

(Oud Koloniaal Archief.)

PENTIER gecommitteert sijnde den Ed. JAQUES SPECX, om sijn Ed. te gaen begroeten ende wellecom te heten, gelijck mede om van sijn Edt. naer gelegentheijt te ...teren, de maniere van sijn Edt. comste alhier, mitsgaders off sijn Edt. eenige ordre ofte missiven voor den gemelten heer CARPENTIER was medebrengende. Soo is 't dat gemelte heer Generael COEN onder andere propoosten, tegen voornoemde SPECX in 't corte verhaelt hebbende, in wat maniere sijn Edt. met sijne famillie uijt 't Vaderlandt vertrocken ende herwaerts aengecomen was, voornoemden SPECX met eenen behandicht heeft seeckere opene missive met eenige geannexeerde extracten van missiven ende resolutiën, geschreven ende genomen bij de Vergadering van de Seventhiene, recommanderende de voornoemde SPECX d' selve aen gemelte heer Generael CARPENTIER te willen behandigen, omme die met de Raden van India te communiceren ende daerop voorts nae behooren te resolveren; naerderhant noch daer bij voegende, dat sijn Edt. de gemelde missive sondt, omme bij den heer Generael ende Raden van India gelesen te werden, ende dewijl de heer Generael CARPENTIER sijn verlossinge versocht hadde, daeroppe oock behoorlijck al..... mochte werden gedepecheert, dat sijn Edt. 't Generael-Gouvernement van India soo hier in Batavia, als andere plaetsen, in sulcke maniere mochte opgedragen werden, als d' heer Generael CARPENTIER 't selve van sijn Edt. hadde ontfangen; waervan bij voornoemde SPECX aengenomen wierdt rapport te doen. Welcke volgende, bij de gemelte heer Generael CARPENTIER de voorschreven missive uijt handen van voornoemde SPECX ontvangen, ende bij sijn Edt. op huijden in dese Vergaderinge vertoont ende voorgelesen sijnde, deselve bevonden is te sijn een missive gedateert den 9den Januarij 1627, in 's Gravenhage, onderteijckend bij JACOB BICKER, J. SCOTTE, D. MEERMAN, HENDRIK NOBEL, PIETER WALLIGSZ. PROOST ende OUTGER JACOBSZ., haer instellende als gecommitteerde uijt de Vergadering van Seventhiene.

Bij welcke missive gemelten heer Generael CARPENTIER ende den Raden van India benevens alle andere officieren ende in dienst wesende persoonen onder 't gebiedt van de generale Compd. in India geinjungeert werdt, soo wanneer den gemelte heer Generael COEN dito missive sal overleveren, sijn Edt. als Gouverneur-Generael aen te nemen, t' erkennen

ende respecteren, sonder exceptie, gelijck bij voorschreven missive breder te sien. Waaroppe bij den gemelte heer Generael CARPENTIER ende den Raedt in consideratie genomen sijnde, dat gemelte missive noch bij de Seventhiene, noch oock bij 't meerendeel derselve niet en is onderteijckent, maer alleen bij boven genomineerde ses gecommitteerde; dat oock in de extracten van brieven ende resolutiën welcke ter credentie van de geseijde missive daer aen geannexeert comen, geen speciele nominatie van eenige gecommitteerden gemaeckt werdt, noch oock in deselve niet en blijckt dat de gecommitteerden gemachticht souden wesen, gelijck de boven genommeerde Bewinthebberen in voorschreven missive haer aennemen, omme den heer Generael COEN absolut in 't Gouvernement van India te mogen authoriseren, maer alleen in 't jongste extract van April 1626 secker ongenomineerde gecommitteerden bij de Seventhiene geauthoriseert werden, om alle devoir aen te leggen, ten eijnde de reijse van gemelte heer Generael COEN naer India sijn voortganck mach becomen met de eerst gaende schepen tegen de herfst des selven jaers 1626; soo is 't, dat den gemelten heer Generael CARPENTIER ende Raden van India goedt gevonden hebben, eerse tot finaelder dispositie over soo wichtich poinct als dit is, resolveren, al voren noch eens metten gemelten heer Generael COEN desen aengaende in naedere communicatie te doen treden, omme van sijn Edt. te verstaen, oft sijn Edt. noch eenige andere bescheijden is hebbende, welcke dese duistere besoigne der gemelte gecommitteerde wat beter mochte verlichten ende beerachtingen, opdat de heer Gouverneur-Generael CARPENTIER ende Raden van India des te geruster op de ordre ende last in de bovengemelde missive gementioneert, mochte disponeren naer behooren. Ende bij aldien sijn Edt. dien aengaende geen volcomener bescheijdt thoonen conde, dat men dan aenhouden sal om van sijn Edt. te hooren, hoe sijn Edt. de saecke selve is verstaende, mitsgaders wat sijn Edt^{s}. grondige meijninge sij, hoe men daerin ten meesten dienste van de Comp^{e}. eere van d'een ende d'ander, mitsgaders tot meeste gerustheijt van gemelte heer Generael CARPENTIER ende Raden van India behoort te handelen, ten eijnde alles in de beste voegen, met behoorlijcke ordre ende respect mach worden beleijdt. Ende werden omme bij sijn Edt. 't voor ver-

haelde desen naermiddach te gaen verrichten, gecommitteert den Ed. JAQUES SPECX ende P^r^ VAN DUIJNEN.

Actum in 't casteel Batavia
datum ut supra.

(*w. get.*) P. DE CARPENTIER.
J. SPECX.
ANTONIO VAN DIEMEN.
JEREMIAS DE MEESTER.
J. VAN DOORESLAER, *Secret.*

Woensdagh den 29sten Septr. 1627.

Den Raedt andermael bij sijn Edt. beroepen sijnde omme der gecommitteerde rapport, noopende de communicatie met den Ed. heer Generael COEN op gisteren gehouden, als nu te hooren ende daerop voorder in afhandelinge van de begonnen besoignes, aengaende 't resigneren van 't generaele Gouvernement van India aen d' Ed. heer Generael JAN PIETERSZ. COEN; hebben de gecommitteerden JAQUES SPECX ende PIETER VAN DUIJNEN gerapporteert, hoe den gemelte heer Generael aen haer Ed. verclaert hadde, geen volcomener Commissie ofte naeder bescheijden desen aengaende, als alleen de geëxhibeerde brief van de gecommitteerde uijt de Seventhiene, becomen te hebben. Ende wat belangde sijn Edt. intentie, dat deselve was dat men sijn Edt. 't generael Gouvernement soude opdragen, ende dat de maniere van opdracht behoorde te geschieden in conformité, gelijck als bij sijn Edt. 't selve aen den heer Gouverneur-Generael CARPENTIER op sijn vertreck opgedragen was.

De saecke als nu andermael in consideratie genomen ende geresumeert sijnde, is bij eenpaerige stemmen gearresteert, onaengesien de deser... heijt van de gerequireerde bescheijden, op 't vertrouwen nochtans welcke uijt de brieff ende seeckere aennemelijcke omstandigheden is hebbende, dat bij de gecommitteerde uijt de Seventhiene trouwelijck ende niet buijten intentie van de Seventhiene in dese saecke van d' heer Generael COENS besendinge naer India, ende desselfs authorisatie tot het generaele

Gouvernement gehandelt sij, dat den gemelte heer Generael COEN het Gouvernement van India op morgen bij provisie sal worden overgelevert, onder protestatie nochtans, bij aldien de voorschreven gecommitteerde Bewinthebberen, welcke den gemelte brieff van 9 Januarij onderteeckent, aen ons geadresseert ende gesonden hebben, ijets desen aengaende gebesoigneert ware, welcke tegen de rechte intentie van Haere Hoogmogende Heeren Staeten-Generael der Vereenigde Nederlanden, sijn Prinselijcke Exellentie ende 't ligchaem van de Geoctroijeerde Nederlandsche Oost-Indische Compagnie strijdich bevonden wierdt, ende wij dienvolgende in 't overleveren van 't generael Gouvernement in handen van d' heer Generael COEN, eenige misslach begaen hadden, dat alle moeijten welcke ons ter cause van dien souden moge ten laste geleijdt worden, 't sij waer ende van wien sulcx oock wesen mochte, sullen loopen ende blijven tot verantwoordinge van de ses gemelte gecommitteerden als lastgevers in desen, ende voorts al sulcke meer als in desen besoigne sullen implicabel bevonden worden, ende dat sij oock sullen instaen voor alle swaricheden, schade ende interesten welcke onse persoonen ter cause van dien souden mogen toecomen ofte aengedaen worden. Ende opdat hiervan meer als bij ons kennisse mach worden gedaen, is goedt gevonden eene bijsondere acte te maecken ende de notificatie daervan aen den Ed. heer Generael COEN te laten doen, als een Bewinthebber ende de voornaem lidt van Ca..... sijnde.

Ende werden andermael gecommitteert om d' heer Generael COEN van alle dese communicatie te doen den heer JAQUES SPECX ende PIETER VAN DUIJNEN; gelijck mede om sijn Edt. van wegen den heer Gouverneur-Generael PIETER DE CARPENTIER aen te dienen, hoe sijn Edt. als nu bereijdt is 't Gouvernement te resigneren ende in behoorlijke forme aen sijn Edt. over te geven, als sijn Edt. 't selve gelieve te aenvaerden.

Actum etc. (get. als voren).

Alsoo den heer Gouverneur-Generael PIETER DE CARPENTIER ende presente Raden van India haer eenichsints beswaert hebben gevonden, al-

leen op seeckere missive van de gecommitteerde Bewinthebberen uit de Seventhiene, gedateerd 9 Januarij 1627 in 's Gravenhage, mitsgaders eenige geannexeerde extracten van missiven ende resolutiën van Seventhiene, aen ons te resigneren ende in handen te stellen, volgens den inhoude ende last van dien, 't generaele Gouvernement van India, sonder volcomen bescheijden, soo van de Hoogmogende heeren Staten-Generael, sijne Princelijcke Excellentie ofte 't corpus van de Oost-Indische Compagnie der Vereenigde Nederlanden, gesien ende becomen te hebben, welke door ons soo om consideratie van staet als om ons subijt vertreck voor dien tijdt niet hebben connen medegebracht worden; Soo is 't dat wij omme den gemelte heer Generael ende presente Raden van India van dese haer gemoveerde swaricheijt te ontlasten, op hun versoeck onse persoon ende goederen mits desen geengagieert ende verbonden hebben, gelijck wij t' haere indemnatie deselve engagieeren ende verbinden mits desen, tot allen tijden ende voor alle dien 't toecomt respontabel te blijven van wegen de resignatie ende overleveringe van 't generael Gouvernent van India uijt crachte van gemelte missive ende geannexeerde extracten aen ons gedaen.

Actum in 't casteel Batavia,
adi ultimo Sept. 1627. (*Eig. get.*) J. P. COEN.

Het Gouvernement werd daarop door PIETER DE CARPENTIER overgegeven, die met de retourschepen van dat jaar naar het Vaderland terugkeerde.

P. A. LEUPE.

BIJLAGEN.

BIJLAGE N°. 1.

1623. 23 October.

De heer JAN PIETERSZ. COEN, Gouverneur-Generael, wegens Hunne Hoog Mogende, Sijne Princelijcke Exellentie ende de geoctroijeerde Oost-Indische Comp. van Nederlant in Indiën geweest ende nu laatst wederom gearriveert, naer dat Sijn Ed. den tijt van meer dan elf jaren voor de eerste reijse, in d' Oost-Indiën was geweest, sijnde derwaerts gevaren in Meij 1612, voor Commandeur, met de schepen, genaemt *de Geunieerde Provintiën* ende *de Hope*, ende naermaels bij de Ed. heer Gouverneur-Generael REIJNST geordonneert den 11^{den} October 1613, voor Directeur-Generael over alle de comptoiren ende negotiën van Indiën, in welcke Sijn Ed. heeft gecontinueert een goede tijt van jaren tot dat bij de vereenigde Oost-Indische Comp^{e}. en naderhand ter Vergadering van 17^{e} Sijn Ed. is vercoren voor Gouverneur-Generael, in welcke digniteijt sijn Ed. is getreden den 30 April 1618 ende daer inne heeft gecontinueert tot den dach van sijn arrivement in dese landen den 19^{den} September 1623.

Ende alsoo den 17^{den} bij de goede rapporten van ijeder een als oock bij haer eijgen selver bevinding genoeghsaem bekent sijn de goede diensten, devoiren ende getrouwicheijt, die Sijn Ed. tot gemeene beste van de generael Comp^{e}. heeft aengewent, soo gedurende sijn Directeurs-ambt als seer notabelijck in sijn Ed. Gouvernement-Generael, daer van de particuliriteijten genoech bekent sijn ende niet noodig en is deselve hier te verhaelen; Soo heeft de Vergadering van de 17^{e} redelijck ende betamelijck bevonden, dat sij, als representeerende het corpus van de

Generale Comp^e^. van Nederlant handelende op Oost-Indiën, sijn Ed. daer voor hertelijck bedancken, met versoeck dat sijn Ed. noch in 't toecomende altijt met sijnen goeden raet des versocht sijnde altijt wilde bijbrengen 't geene tot welstand ende prosperiteijt van de Comp^e^. sal meenen te behooren. Ende alsoo het eerlijck is dat de Comp^e^. niet alleen met woorden, maer oock met vereering ende baeten, de goede devoire ende diensten van personen, die meriterende, behoorlijck te erkennen, ende dat de heer Generael COEN hadde overgegeven eene staet in forma van reeckeninge, waerin vervat sijn sijn Ed. pretentiën van all 't geene hij op de Comp^e^. eenichsints hadden te pretenderen; soo is 't ...... daerinne te disponeren ende alles overleght dat in consideratie heeft connen comen, mitsgaders om alle pretentien aff te snijden, die in de voorschr. sijn ingebracht ende waervan hierin niet vernemen ende wert die dienvolgens als ongefondeert wesende affgeslagen ende in de navolgende somme ten overvloede sijn geconsidereert: dat de 17^e^, met advijs van de hoofdparticipanten, heden met gemeene toestemming aen gem. heer Gouverneur-Generael JAN PIETERSZ. COEN hebben geaccordeert ende toegelecht soo als volcht: dat den heer Generael, behalve de vrachtgelden bij sijn Ed. in 't uijtvaeren besproocken ende verdient, voor het Commandeursambt toegelecht wert, als naer costume, eene vereeringe van hondert realen van achten.

Ten 2de, dat sijn Ed. van 't begin aff, dat hij is gemaeckt Directeur-Generael in Indiën, tot dat geworden is Gouverneur-Generael, sal genieten de somme van vier hondert gulden per maent, ende uijt consideratien van de goede diensten die sijn Ed. gedurende 't selve Directeursambt heeft gedaen, soo vereert de Vergadering sijn Ed. noch daer en boven met de somme van drie duijsent guldens in eens.

Ten 3°. sedert 30 April 1618, als wanneer de commissie als Gouverneur-Generael heeft ontfangen, sal sijn Ed. maendelijcks genieten de somme van acht hondert guldens per maent, tot den tijt toe, dat hier in Nederland gearriveert is.

Ten 4°. om de particulariteiten en de extraordinaris diensten aengaende het begrijp van den generalen rendezvous ende 't geen daerop is gevolcht, als notabelijk voor de conqueste van 't Coningrijck van

Jacratra, de fundatie van de stadt Batavia ende de nieuwe republijck geluckelijck bij sijn Ed. aldaer begonnen; de 17ᵉ vereert daerover aen sijn Ed. de somme van seven duijsent carolus guldens.

Ten 5°. over de conquestie van de eijlanden in Banda, werdt sijn Ed. vereert met de somme van drie duijsent carolus guldens.

Ten 6°. ende eijndelingx, om sijn Ed. in 't gererael te bedancken voor alle goede diensten, die gedaen heeft, gedurende sijn Gouvernement over de quartieren in Indie, waermede alles is geconsidereert 't geen sijn Ed. soude moveren tot eenige vordere pretentien, heeft de Vergadering sijn Ed. vereert met de somme van tien duijsent carolus guldens in eens, ende daerenboven met eenen gouden kettingh ter waerdije van twee duijsent guldens, met een medaille daeraen, met eene loffelijke insciptie ende daer benevens met een vergult geweer, te saemen waerdich vier hondert carolus guldens. Dewelke sijn Ed. alsoo ten dancke werdt versocht aen te nemen tot een open getuijgenisse hoe veel de vereenichde Oost-Indische Compᵉ. sijn persoon, sijn gedaene diensten ende sijne getrouwicheijt ende kloeckmoedicheijt is extimerende.

BIJLAGE No. 2.

1624. 3 October.

Alsoo bereijdts het geconsipieerde ende als nu gearresteerde Reglement van Indiën het noodig is, dat bequame persoonen in dienst van de vereenigde Oost-Indische Compᵉ. werden gebruijckt, die met goede kennisse ende genegentheijt 't selve connen helpen aldaer bevorderen ende in practique stellen, ten allereersten, omme de verwachte vruchten daervan op 't spoedigste te cunnen smaecken; ende de Vergadering haer selven ten vollen gecontenteert houdt van de getrouwicheijt, bekwaemheijt ende goeden iever van den heer Generael COEN, staende sijn voorleden Gouvernement van Oost-Indiën; dat oock niemant beter tot bevoordering van 't voorschreven Reglement ende redres als den heer Generael COEN

en can gebruijckt worden, die daertoe als eerste autheur de beste kennisse ende genegentheijt sal kunnen gebruijcken; Soo is bij de 17e met advijs van de hooftparticipanten eenparelijck geresolveert, dat bij gecommitteerden uijt dese Vergadering den heer Generael COEN sal worden gesonden ende versocht oft sijn Ed. hem noch wil laten gebruijken in qualiteijt voor Gouverneur-Generael naer Indien te vaeren, met de eerste vloote,„ onder presentatie van in de conditien wel te sullen accorderen in redelijckheijt.

.... de gewesen Gouverneur JAN PIETERSZ. COEN bedanckt de Vergadering voor de aen hem vereerde gelden ten bedrage van twintich duijsent guldens [1], ende verseeckert hun altijd van dienst te sullen staen in de behandeling der saecken ende niet ongenegen te sijn om wederom als Gouverneur-Generael naer Indien te gaen, indien zijn Ed. alvorens soude cunnen geraecken tot een bequaem ende goet portuer tot een huijsvrouw om met hem naer Indien te gaen, ende indien sijn Ed. mette Compe. over een eerlijcke conditie sal cunnen accorderen; maer absolutelijck conde 't selve voor als noch niet verclaeren ofte toeseggen.

[1] Deze gelden waren hem nog verstrekt boven de som die hij reeds ontvangen had. Zie Resol. 13 en 16 Meij 1624.

